

تاریخ فرهنگ، هنر و تمدن ایران زمینی

تألیف دکتر مهدی داودی

چاپ اول ————— چاپ دوم

عنوان و نام پدیدآور: تاریخ فرهنگ، هنر و تمدن ایران
زمین / تألیف مهدی داودی.
مشخصات ظاهری: ۱۹۵ ص.؛ مصور، جدول، عکس.
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: تمدن ایرانی -- تاریخ
موضوع: فرهنگ ایرانی -- تاریخ
موضوع: هنر ایرانی -- تاریخ
موضوع: ایران -- تمدن
موضوع: ایران -- تاریخ
رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ت ۲۴/۶۳ DSR
شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۵۴۲۳۹

سرشناسه: داودی، مهدی، ۱۳۵۸-
مشخصات نشر: تهران: سایه نیما، ۱۳۹۵.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۹۳-۷۸-۱
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۹۱-۱۹۵.
موضوع: civilization, Iranian - History
موضوع: Culture, Iranian - History
موضوع: Art, Iranian - History
موضوع: Iran - Civilization
موضوع: Iran - History
رده بندی درسی: ۹۵۵/۰۰۷۲

تاریخ فرهنگ، هنر و تمدن ایران زمین دکتر مهدی داودی

- ♦ مصحح: سارا ابراهیمی
- ♦ ویراستار: مرتضی داودی
- ♦ صفحه آرایی و طرح جلد: سعید سعیدی
- ♦ مدیر تولید: حسن ساسانی
- ♦ ناظر چاپ: مجتبی طلوعی جدی
- ♦ لیتوگرافی، چاپ و صحافی: ماهان
- ♦ نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵؛ تیراژ: ۱۰۰ نسخه
- ♦ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۹۳-۷۸-۱

آدرس: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری غربی، پلاک ۹۹، طبقه چهارم، واحد ۹

تلفن: ۶۶۹۷۵۰۳۵-۶۶۹۷۰۸۸۴

www.mahanketab.com,ir
instagram :mahanketab

شهرست

۹	پیشگفتار
۱۳	فرگرد یکم
۱۳	آشنایی با مآخذ ها، فرهنگ، باستان شناسی و دانش تاریخ
۱۳	۱- مآخذ کتبی و شفاهی
۱۵	۲- نگاهداری اسناد
۱۶	۳- نگهداری قانونی اسناد
۱۷	۴- نگهداری فنی از آثار
۱۸	۵- تعاریف میراث فرهنگی
۲۱	ج) مجموعه های تاریخی و هنری
۲۲	۶- تعریف تمدن و فرهنگ
۲۵	۷- علم باستان شناسی و تاریخ و روش های آن
۵۳	فرگرد دوم
۵۳	بررسی و شناخت دوره های زندگی مردمان پیش از تاریخ پریلیت و پژوهش های فرهنگی
۵۴	۱- از ۱۰۰۰۰ ق.م (حجر قدیم) تا ۴۲۰۰ ق.م (آغاز عصر شهرنشینی)
۵۵	۲- از ۴۲۰۰ ق.م (عصر شهرنشینی) تا ۲۹۰۰ ق.م (هزاره سوم ق.م)
۵۶	۳- از ۲۹۰۰ ق.م (هزاره سوم) تا ۸۰۰ ق.م (هزاره اول)
۵۸	۴- انقلاب شهرنشینی (حدود ۵۰۰ سال پیش)

فرگرد سوم.....	۶۱
جایگاه گیتیایی پهنه‌ی ایران و مانداک‌های فرهنگی در دوره‌ی باستان.....	۶۱
۱- موقعیت جغرافیایی فلات ایران.....	۶۱
۲- تپه‌های باستانی.....	۶۲
۳- سفال‌گری.....	۶۵
۴- معماری.....	۶۸
۵- پیدایش خط و کتابت.....	۷۳
۶- تاریخ اساطیری و تاریخ مستند.....	۷۶
۷- صنایع دستی.....	۷۹
۸- دین و اعتقادات یا میراث فرهنگی معنوی.....	۹۶
فرگرد چهارم.....	۹۹
بررسی و شناخت میراث فرهنگی از حکومت‌های ایلام و ماد.....	۹۹
(۳۰۰۰ پیش از میلاد تا ۷۰۰ پیش از میلاد و ۷۰۸ تا ۵۵۰ پیش از میلاد).....	۹۹
۱- میراث فرهنگی ایلامی‌ها.....	۹۹
۲- میراث فرهنگی ماد.....	۱۰۶
فرگرد پنجم.....	۱۱۱
بررسی و شناخت مانداک‌های فرهنگی ایران.....	۱۱۱
دردوره‌ی فرمانروایی هخامنشی‌ها (۵۵۰-۳۳۱ پیش از میلاد).....	۱۱۱
۱- شواهد مربوط به داد و ستد (تجارت).....	۱۱۲
۲- مهرها و اسناد مربوط به مالکیت و نشان‌ها.....	۱۱۴
۳- معماری هخامنشی (شهرسازی).....	۱۱۷
۴- پیکره‌تراشی.....	۱۲۵
۵- نقاشی.....	۱۲۷
فرگرد ششم.....	۱۳۳
ماندک‌های فرهنگی ایرانیان در روزگار اشکانیان و ساسانیان.....	۱۳۳
(۲۴۸ پیش از میلاد تا ۲۲۶ میلادی و ۲۲۶ تا ۶۳۶ میلادی).....	۱۳۳
۱- آثار فرهنگی اشکانیان.....	۱۳۳
۲- آثار فرهنگی ساسانی.....	۱۳۹

۱۵۱.....	ماندک‌های فرهنگی ایرانیان در دوره‌ی اسلامی
۱۵۱.....	(از سده‌ی یکم هجری قمری تا دوره‌ی امروز)
۱۵۱.....	۱- فلزکاری
۱۵۶.....	۲- نقاشی
۱۶۵.....	۳- سفالگری
۱۶۷.....	۴- نساجی
۱۷۲.....	۵- معماری دوره‌ی اسلامی
۱۸۷.....	۶- فرهنگ و هنر در عصر قاجار
۱۹۱.....	کتابنامه

دیباچه

مانداک^۱ فرهنگی، آمیغی^۲ است از دو واژه‌ی سراسر در پیوند که نخستین (مانداک) به هر چیزی گفته می‌شود که از نیاکان و گذشتگان به ما رسیده باشد و دومی (فرهنگ) جنگ^۳ پیچیده‌ای است، در بهای زبان، ادبیات، آیین‌های همبودی^۴ و دیگر پدیده‌های باشنده در شهریگری^۵ یک همبودی^۶، اگر چه خیلی چیزها شاید از نیاکان به ما برسند؛ ولی همه‌ی آنچه از دیرینه‌ها به ما می‌رسد، فرهنگ^۷ ندارند و تنها آن چیزی را مانداک فرهنگی به شمار می‌آوریم که فرهنگ و دیرینه‌ی^۸ فرهنگی در ساختار آنها هُناینده^۹ هستند. این مانداک، دربرگیرنده‌ی مانداک فرهنگی، همبودی، مردمان، دودمان، خانواده و... است. در ماناک^{۱۰} دیگر نیز می‌توان مانداک فرهنگی^{۱۱} دیرینه‌ی چیزهایی دانست که دارای دیرینگی و پیام مردمی است.

روی هم رفته، مانداک فرهنگی را می‌توان به دو شاخه‌ی فرهنگی^{۱۲} بخش کرد: مانداک فرهنگی بسودنی^{۱۳} و گیتایی^{۱۴}: به یادگارهایی گفته می‌شود که به بدن^{۱۵} گیتایی ندارند. شایان گفتن است که بیشتر ارزش‌های باستانی^{۱۶} و هنری به یادبودهای^{۱۷} گیتایی در پیوند است چون شهرها، سازه‌های باستانی، افزارهای باستانه^{۱۸} و....

۱- میراث	۲- ترکیبی	۳- مجموعه	۴- اجتماعی
۵- تمدن	۶- جامعه	۷- عوامل	۸- مؤثر
۹- معنی	۱۰- ملموس	۱۱- مادی	۱۲- وجود
۱۳- تاریخی	۱۴- آثار	۱۵- عتیقه	

ماندک فرهنگ نابسودنی: به یادبودهایی گفته می‌شود که گرچه وجود بیرونی ندارند؛ ولی نمای گیتایی آنها دریافتنی است چون باورها، آداب، آیین‌ها، زبان‌ها و گویش‌ها که به خودی خود گیتایی نیستند؛ ولی نمای این جهانی دارند.

به گونه‌ی آرمانی، «سازمان میراث فرهنگی کشور» عهده‌دار ماندک فرهنگی بسودنی و گیتایی ایران است. افزون بر آن به ماندک فرهنگی نابسودنی و پژوهش، خوانش، نگاهداری، بازسازی و شناسایی ماندک فرهنگی ایران نیز می‌پردازد. روشن است؛ باید به آن دسته از داراکی^۱ که نشان دهنده‌ی فرهنگ باشند؛ پرداخت؛ چرا که این یادگارها می‌توانند نشان دهنده‌ی صبغت^۲ و گیتی فرهنگی مردمان در درازنای^۳ تاریخ باشند.

ماندک فرهنگی ایران، زمین^۴ شوند^۵ جایگاه ویژه‌ی راهبردی^۶ و گیتایی به نام کشوری که با فرهنگ دیرپا و پهن، سر و پشت آدمی و پی‌ریزی^۷ شهرگیری‌های جهانی، هُناینده بوده است؛ ارزش نیز داشته‌ی یادگارهای^۸ با جا مانده از نیاکان ما همواره زیبنده‌ی دیرینکده‌های^۹ دنیا بوده است.

آنچه از پژوهش‌ها و کاوش‌های باستان‌شناسی بر می‌آید آن است که ایران یکی از کهن‌ترین بخش‌های زندگی مردمان در گام^{۱۰} زاستن^{۱۱} خوراک^{۱۲} و پس از دوران کنام نشینی^{۱۳} بوده است. ابزارهای سنگی به دست آمده از ایرانیان پیرامون^{۱۴} توده‌های اباختر خورآیی ایران^{۱۵}، زاگرس و البرز در گونه‌ی خود از گواه مندترین بنچاگ‌های^{۱۶} تاریخی^{۱۷} کجانشینی و زندگی انسان در این کوی^{۱۸} و مبارزه‌ی وی با سازه‌های^{۱۹} ناسازگار زیست گاهی است.

در هفت هزار سال پیش در ایاختر خورآیی^{۲۰} ایران در «تل ابلیس کرمان» و در پهنه‌ی^{۲۱} میانگاهی^{۲۲} در تپه‌ی «سیلک کاشان»، استفاده از توپال^{۲۳} را می‌توان استواند^{۲۴} به راستی

۱- اموال	۲- طول	۳- به دلیل	۴- سوق الجیشی
۵- شکل‌گیری	۶- موزه‌های	۷- مرحله	۸- تشخیص و خلاقیت در انتخاب
۹- غذا	۱۰- غارنشینی	۱۱- شمال شرقی ایران	۱۲- مدارک
۱۳- منطقه	۱۴- عوامل	۱۵- جنوب شرقی	۱۶- فلات
۱۷- مرکزی	۱۸- فلز	۱۹- اثبات کرد	

همه‌ی این بنچاک‌ها و یادگارهای به‌جای مانده از شهرگیری ایران نمود راستین اندیشه‌ی آدمی است و انباشته‌ی این دیدگاه‌ها، فرهنگ پرمایه‌ی ما را نشان می‌دهد.

آیا می‌دانیم يك سفال یا يك مانده‌ی بسودنی دیگر، چه ارزشی برای تاریخ آدمی دارد یا روی هم رفته چه کاربردی برای دودمان^۱ پسین^۲ دارد؟!

ابزارهای تاریخی، دربردارنده‌ی پیامی هستند که از پس نه‌توی زمان‌های چه بسا پیش از تاریخ از درگیری آدم با پیرامون خود و چیرگی بر زیستگاه از زبان، گویش و باور آدمی به زمان اکنون و دودمان پسین می‌رسد. يك تکه سفال نگارین^۳ به يك جانور رام شده به دست آدم^۴ هتا^۵ با نشانه‌های نوشتاری، برگي از بنچاک زنده‌ی تاریخ يك سرزمین به شمار می‌رود؛ چرا که یاری همان نگاره و همان نوشتار، به گشتگاه^۶ پیدایی نوشتار^۷ و زبان می‌توان پی برد و دید را به ایانه^۸ آدمی را با نگرش به نگاره‌های به‌جا مانده بر دهانه‌ی اشکفت‌ها^۹ می‌شود بسود^{۱۰} به سروری، نگاهداری هر یادگاری که دربردارنده‌ی اندیشه‌ی نیاکان و چگونگی زندگانی آنها باشد با مانداک آدمی نیاز است.

بار سنگین فرهنگ و شهرگیری و به‌جای آن یادگارهای تاریخی بسیار استوار، در دل تاریخ، جایگاهی بس ارجمند در میان دیگر ردما^{۱۱}، فرهنگ‌ها و شهرگیری‌ها داشته و ما نگاهبانان این کیستی^{۱۲} بسیار کوشش خواهیم کرد تا هیچ^{۱۳} نگذاریم گزند به پیکره‌ی تنومند فرهنگ ایرانی وارد شود. بی‌گمان یکی از روش‌های پیام‌رسانی، این چبود^{۱۴}، نگارش نسک‌های^{۱۵} در پیوند با این جستار^{۱۶} و پیش‌آوری^{۱۷} بنچاک‌های فرزند^{۱۸} است.

نسک آماده در چند فرگرد^{۱۹} زیر نوشته شده است: فرگرد نخست: مانداک‌های فرهنگی که در آن به شناساندن فرهنگ و شهرگیری، دانش باستان‌شناسی و تاریخ و روش‌های آن

۱- نسل	۲- اخیر	۳- منقوش	۴- حتا
۵- مسیر	۶- خط	۷- رئالیستی	۸- غارها
۹- لمس کرد	۱۰- هویت	۱۱- هویت	۱۲- کتاب‌های
۱۳- مقوله	۱۴- ارائه	۱۵- معتبر	۱۶- فصل

پرداخته می‌شود؛ در فرگرد دوم، دوره‌های زندگی آدم پیش از تاریخ بر پایه‌ی خوانش فرهنگی بررسی می‌شود. فرگرد سوم نیز دربردارنده‌ی واکاوی ایستار^۱ گیتایی^۲ پهنه‌ی ایران و مانداک فرهنگی در دوره‌ی باستان چون سفال‌گری، مهرازی^۳ نسک نویسی، ساخته‌های دستی و... می‌شود. فرگرد چهارم هم به بررسی و شناخت مانداک فرهنگی از فرمانروایی ایلام و ماد می‌پردازد و در فرگردهای پنجم، ساسانیان، یادگارهای فرهنگی دوران اسلامی از سده‌ی اول هجری تا دوره‌ی امروزی و نمادهای فرهنگی آن، بررسی می‌شوند.

شایان گفتار است که نگارش دیباچه و نوشتار فرگردهای این نسک ناهمگنی ویژه‌ای از گونه‌ی پارسی نگارش داشته است؛ این ناهمسویی بیشتر بدان شؤند است که دیگر رسته‌های همبودی^۴، جاذبه‌انگیزی و پژوهشگران، بتوانند از این نسک بهره ببرند. امید که در آینده‌ای نزدیک، همه‌ی رشت و گفتار ما ایرانیان به پارسی سره^۵ نزدیک شود؛ آرزویی که آرزو نخواهد ماند؛ بی‌گمان با کوشش و پرورش شور میهن پرستی شدنی است و این آرمانی است که در سی سال رنج کارش نهانمه، به سان روغن چراغ شب زنده‌داری‌های فردوسی برین بوده است.

باشد که تلاش نگارنده نیز از نگرگاه شما، خوانندگان فرهیخته و فرهنگ دوست، گامی هر چند کوچک در آشناسازی و زنده کردن فرهنگ پربار ایرانی باشد.

دکتر مهدی داودی

زمستان ۱۳۹۴